

Oslo, 30.11.20

Innspill til handlingsplanen om bærekraftsamarbeidet i Norge.

Juvente viser til innspillmøtene, og vil med dette sende inn en skriftlig oppsummering av de innspillene som er gitt muntlig. Våre innspill tar utgangspunkt i våre hovedinnsatsområder, som er ruspolitikk, livsmestring og oppvekstvilkår for unge. Vi jobber likemannsbasert med unge i ulike situasjoner, med et forebyggende fokus. Vårt overordnede perspektiv er unges beste må være bærende for tilnærmingen til alt som angår dem. Ungdom må derfor representeres med reell deltakelse og beslutningsmyndighet i bærekraftsamarbeidet.

Behovet for nasjonal plan for arbeid med bærekraftsmålene

En god nasjonal plan kan fastsette ansvar og fordele oppgaver. Den kan bidra til mer koordinert innsats for å nå målsetningene, og for å sikre at kompetanse, målgrupper og perspektiver løftes inn i dette arbeidet. Den kan tilordne roller, legge føringer og klargjøre strategier. Den kan samle ressurser og sørge for at de blir brukt på best mulig måte. Men, en god plan krever tilførsel av ressurser. En plan uten penger er kun et dokument. Juvente ber om at man sikrer forpliktende finansiering til en slik plan. Koordinert innsats for å nå bærekraftsmålene krever også koordinert finansiering. Fragmentert finansiering vil styre innsatsen i samme retning.

De viktigste utfordringene

Juventes arbeid retter seg i stor grad mot sosial bærekraft, altså hvordan man bygger samfunn som er stabile og rettferdige. Dette er en svært viktig side av bærekraft, og gjennomsyrrer en rekke av FNs bærekraftsmål. Begrepet kan knyttes an til Brundtland-rapporten, som kom i 1987, og dens fokus på sosial utjevning. De underliggende utfordringene er naturligvis mye eldre. Vår organisasjon bygger på et sosialt engasjement mot den trusselen som rusmidler utgjør, helt tilbake til arbeidernes kamp mot alkoholbruk i familier i overgangen mellom 1800- og 1900-tallet.

Økologisk og sosial bærekraft er gjensidig avhengige, og tar derfor opp i seg en rekke spørsmål som kan knyttes til ruspolitikk, slik som ulikhet, sårbarhet, sosialt ansvar og politisk styring. Livskvalitet skapes i samfunn som er økologisk bærekraftige og sosialt rettferdige. Rusmidler truer både rettferdigheten og ressursbruken i samfunnet. Vi må bidra til å unngå unødige belastninger på enkeltmennesker, grupper og lokalsamfunn.

Bruk av rusmidler er et hinder for å oppnå målsetninger knyttet til bærekraftsmål 3 (helse og velferd), 4 (utdanning), 5 (likestilling), 10 (ulikhet) og 16 (samfunnsutvikling og institusjonsbygging), men påvirker i noen grad de aller fleste bærekraftsmålene.

Juventes bistandsorganisasjon, FORUT, viser at Statens pensjonsfond utland (SPU), «Oljefondet», har investeringer på nærmere 90 milliarder kroner i den internasjonale alkoholindustrien. Disse investeringene er skadelige for global folkehelse, global utvikling og Oljefondets langsiktige avkastning. De etiske problemene som er knyttet til alkoholindustrien og konsekvensene som forverring av global helse og global utvikling er minst like store som det var for tobakksindustrien, viser en rapport fra COWI. Oljefondets investeringer i et produkt som er helseskadelig og skaper så store sosiale problemer, og i en industri som ser utviklingsland som de nye, lovende markedene for økt profitt, harmonerer ikke med ambisjonen om en samstemt norsk utviklingspolitikk. En kunnskapsoppsummering viser at alkoholbruk har stor negativ effekt på kvinner og barns rettigheter i sør.

I det lokale perspektivet har rusmiddelbruk store konsekvenser for muligheten til å bygge stabile og rettferdige samfunn. Rusmiddelbruk er både:

- et problem i seg selv, og forårsaker blant annet akutte skader, redusert funksjonsnivå i jobb og familie, avhengighet og overdoser).
- en katalysator for andre problemer, som overgrep, vold, ulykker, frafall i utdanning, sosial ulikhet, psykisk uhelse og utenforskap.

Felles for både vårt land og resten av verden er at konsekvensene av rusbruk rammer hardest de som er mest sårbare fra før. For å sikre sosial bærekraft må rusbruken i samfunnet vårt ned, og spesielt barn og unge har rett til å bli skjermet fra rusmidler gjennom oppveksten.

Utfordringer og ressurser på rusfeltet

Rusfeltet preges av et stort og voksende behov for innsats på alle nivåer, men særlig i forhold til forebygging. En svært begrenset satsing på forebygging kombinert med økende satsing på behandling og skadereduksjon illustrerer nettopp behovet for mer bærekraftige tilnærminger på områder hvor det allerede jobbes. Rusfeltet illustrer også godt spenningsfeltet hvor ulike grupper har ulike og til dels motstridende behov, og hvor politiske prosesser lett kan skape store utilsiktede negative bieffekter om man bare lytter til dem som roper høyest.

Rusfeltet har ekspertise i å få til stor innsats med svært begrensede ressurser. Det kan være et læringspotensiale for andre arenaer i forhold til bærekraftig ressursutnyttelse. Samtidig bruker frivillig sektor svært mye innsats på å få tilgang til arenaer. Slike utfordringer tapper ressurser, og bør også adresseres i et bærekraftsperspektiv. Å sikre god utnyttelse av etablerte ressurser og kompetanse i frivillig sektor krever mer forpliktende samarbeid mellom myndigheter, forskere og kompetansemiljøer i frivillig sektor.

Anbefaling til tiltak i handlingsplanen:

Juventes anbefalinger er ikke en uttømmende eller prioritert liste over innsatsområder, men et utvalg av forslag som vi mener vil være viktige for å sikre sosial og økologisk bærekraft, innenfor vårt kompetanseområde:

- Sørg for at den nasjonale handlingsplanen følges opp med ressurser, og bygg formaliserte og attraktive allianser med frivillig sektor.
- Bruk Island som modell for å etablere koordinert innsats for å redusere rusbruk blant unge, med fokus på forebygging, familie, fritid og forskning.
- Trekk Oljefondet ut av alkoholindustrien, og lag handlingsregler som forhindrer fondet fra å investere i bransjer som truer liv, helse og utvikling. Vær oppmerksom både på etablerte industrier, som alkohol, og fremvoksende bransjer, som cannabisindustrien. Disse jobber også i økende grad sammen i en ny rusindustri. Juvente er kritiske til etikuttvalgets vurderinger i forhold til investering i rusmidler.
- Sikre etterlengtede økninger i tilskuddsordningene til det forebyggende arbeidet, blant annet gjennom Helsedirektoratet.
- Styrke de regulatoriske tiltakene som begrenser bruken av rusmidler, som f.eks. å redusere eller fjerne innførselskvoten og øke avgiftene på alkohol.
- Etablere et system for å sikre at mindreårige ikke får kjøpe alkohol.

Vi er takknemlige for arbeidet som er igangsatt med bærekraftsamarbeidet, og håper at vi kan involveres som dialogpartner ved flere anledninger.

Vennlig hilsen

Christina Babington
Styreleder, Juvente

Kjetil Vesteraas
Daglig leder, Juvente